

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA GÖREV ALIYOR OLMANIN GENÇLERİN KİŞİSEL VE SOSYAL SORUMLULUK DÜZEYLERİNE ETKİSİ¹

Nurbanu ATAŞ*
Temiz Ortaokulu,

Rehber Öğretmen, Fatih
e-posta: nurbanusulaatas@gmail.com

GİRİŞ

Sivil toplum kuruluşları en genel şekliyle devlet dışı, kar amacı gütmeyen, toplum yararı gözeterek, gönüllülük usulüyle çalışan kuruluşlar olarak tanımlanabilmektedir(www.wikipedia.com,2014). Sivil toplum kuruluşları tanımı gereği büyük bir çeşitlilik göstermektedir ve gerek ulusal gerekse uluslararası açıdan anlam ve öneme sahiptir(Tunçay, 2003).

Günümüzde sivil toplum kuruluşları bağımsız, esnek, etkin ve sorumlu yönleriyle toplumsal olarak önemli bir güç haline gelmişlerdir(Çelik, Koç, Ayas 2009). Geniş faaliyet ve etki alanına sahip olan sivil toplum kuruluşları, insan haklarına saygı, çoğulcu demokrasi, iyi yönetim gibi modern çağın beraberinde getirdiği önemli değerlerin hayata geçirilmesinin yanı sıra, insani ve toplumsal değerlerin gelişimi ve yeni nesillere aktarılması konusunda da hayati öneme sahiptir(Şavlı, 2014).

Yaşadığımız toplumun gerek dini gerek tarihi gerekse kültürel özellikleri göz önünde tutulduğunda, yardımseverlik, diğergamlık, eşitlik, adalet, saygı, sorumluluk gibi değerlerin bizler için önemi yadsınamaz. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşları birincil görev olarak bu değerlerin gelişimini üstlenmiyor olsalar da bu konuda önemli bir işleve sahiptirler.

Sivil toplum kuruluşlarının gönüllü çalışma esasına dayalı olarak faaliyetlerini sürdürmeleri, eşitlik, adalet, özgürlük gibi kavramlarla hareket etmeleri buldukları toplumun yaşam kalitesinin artmasına destek olmaktadır(Şavlı,2014). Temel misyon olarak yeni yetişen nesillere daha yaşanılabilir bir toplum bırakma idealini taşıyan bu gönüllü çalışmalar gençlerin kişisel ve sosyal anlamda istenilen yeterliliğe ulaşmasında da gözle görülür yararlar sağlamaktadır. Türkiye’de toplumsal değişimin önemli aktörlerinden biri konumuna gelmiş olan sivil toplum kuruluşları, bireylerde kişisel ve sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesinde de yapıcı bir role sahiptir(Marangoz, 2009).

Lickona(1991) sorumluluk kavramını, kişinin kendisine ve başkalarına bakım ve özen göstermesi, yükümlülüklerini yerine getirmesi, toplumsal sürece katılması, acıları dindirmeye çalışması ve daha iyi bir dünya için çaba harcaması olarak kapsamlı bir şekilde tanımlamış ve sorumluluğun ahlakın aktif yanı olduğunu belirtmiştir. Berkowitz de (1963) sosyal sorumluluk kavramını, hiçbir kazanç elde etme durumu olmadığına bile, başkalarına yardım etme yönünde harekete geçme olarak tanımlamıştır. Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi bireyin kendisiyle beraber başkalarını da düşünmesi, başkaları için de çıkar amacı gütmeksizin çaba harcaması sorumluluk sahibi bireylerin özelliklerindedir. Sorumluluk kavramına sivil toplum kuruluşlarının işlevleri, yürüttükleri faaliyetler çerçevesinden baktığımızda, burada görev alan bireylerin yüksek sorumluluk duygusuyla hareket ettikleri sonucuna ulaşabiliriz. Buradan hareketle erken yaşlarda sivil toplum kuruluşlarında görev almanın, sorumluluk duygusunun gelişimini olumlu yönde etkileyebileceğini literatürdeki çeşitli çalışmalardan da faydalanarak söylemek mümkündür.

¹ Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir’de düzenlenen ‘Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi’ nde bildiri olarak sunulmuştur.

Sivil toplum kuruluşlarının gençlerin kişisel ve sosyal sorumluluk düzeylerine etkisini ele alan çalışmamızda, sivil toplum kuruluşlarında görev alan ve almayan gençlerin kişisel ve sosyal sorumluluk düzeyleri karşılaştırılarak çıkarımlarda bulunulmuştur.

YÖNTEM

I)Katılımcılar

Araştırma Samsun ilinde yaşayan 200 genç ile yürütülmüştür. Araştırmaya katılan gençlerin yaş aralığı 15-17 arasındadır. Katılımcıların 100 tanesi sivil toplum kuruluşlarında görev alan gençlerden, 100 tanesi sivil toplum kuruluşlarında görevi bulunmayan gençlerden oluşmaktadır.

II)Veri Toplama Araçları

Kişisel ve Sosyal Sorumluluk Ölçeği, Conrad ve Hedin (1981) tarafından geliştirilmiş ve Taylı(2006) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 12-17 yaş grubu için hazırlanmıştır ve 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin cevaplaması iki aşamalıdır. Cevaplayıcının önce hangi ifadenin kendi durumuna uygun olduğuna karar vermesi ardından bu durumu hangi sıklıkla yaşadığını işaretlemesi gerekmektedir(Yener,2009). Böylece dörtlü bir derecelendirme gerçekleşmekte ve her ifade dört puan üzerinden değerlendirilmektedir. Puanların düşük olması düşük sorumluluğu, yüksek olması yüksek sorumluluğu göstermektedir.

Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların yaş ve sivil toplum kuruluşlarında görev alma durumu gibi bilgilerini elde etmek amacıyla kullanılmıştır.

III)İşlem

Araştırmada kullanılan ölçeklerin uygulanması öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgilendirme yapılmış ve katılımcılar gönüllü gençler arasından seçilmiştir. Uygulama yaklaşık olarak 15 dakika sürmüştür.

IV)Verilerin Analizi

Verilerin Analizinde Paired Samples T-Testi kullanılmış ve Spss 17.00 paket programından yararlanılmıştır. Çalışmada istatistiksel anlamlılık derecesi olarak $p < .05$ seçilmiştir.

BULGULAR

Gençlerin kişisel ve sosyal sorumluluk düzeylerinin sivil toplum kuruluşlarında görev alma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere t-testi yapılmıştır. T-testi sonuçlarına Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1.

Sivil Toplum Kuruluşlarında Görev Alan ve Almayan Gençlerin Ortalama Puanlarının T-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{X}	SS	Sd	T	p
-------	---	-----------	----	----	---	---

STK Görev						
Almayan	100	43.00	7.70			
				99	-20.36	.000
STK Görev						
Alan	100	64.00	4.24			

P<0.05

Tablo 1’de sivil toplum kuruluşlarında görev alan gençlerin puan ortalaması \bar{X} =64.00, sivil toplum kuruluşlarında görev almayan gençlerin puan ortalaması \bar{X} =43.00 olduğu görülmektedir. Bu farkın rastlantısal mı yoksa gerçek bir başarının göstergesi mi olduğunu belirleyebilmek için Paired Samples Test tablosunu incelediğimizde, Paired Samples Test tablosunun Sig.(Anlamlılık) sütunundaki değer 0.00 olduğu görülmektedir. Söz konusu değer 0.05’den küçük olduğu için, sivil toplum kuruluşlarında görev alan gençler ile görev almayan gençler arasındaki farkın $p<0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar araştırmanın denencesini desteklemektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı sivil toplum kuruluşlarında görev alıyor olmanın gençlerin kişisel ve sosyal sorumluluk düzeylerine etkisini ortaya koymaktır. Araştırma bulgularına göre sivil toplum kuruluşlarında görev alan gençlerin kişisel ve sosyal sorumluluk düzeyi, sivil toplum kuruluşlarında görevi bulunmayan gençlerden anlamlı ölçüde yüksek çıkmıştır. Literatürde yapılan taramalarda kişisel ve sosyal sorumluluk düzeyi ile sivil toplum kuruluşlarında görev alma durumu arasında ilişki arayan birebir bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak kişisel ve sosyal sorumluluk düzeyinin artmasına etki eden faktörleri konu alan çeşitli araştırmalarda bulgularımızı dolaylı olarak destekleyen veriler mevcuttur.

Berkowitz ve Lutterman(1968) yaptıkları bir çalışmada yardım kuruluşlarında, sağlık ve sivil toplum hizmetlerinde, yardım amaçlı derneklerde sıklıkla görev alan bireylerin sorumluluk düzeyi yüksek olan bireyler olduklarını ortaya koymuşlardır. Wentzel(1991) de araştırmasında sorumluluk düzeyi yüksek olan öğrencilerin diğer öğrencilerden daha paylaşımcı, işbirlikçi ve başkalarına yardım etme konusunda daha istekli oldukları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Çaybolu(2004) bireylerin sorumluluk düzeylerinin erken yaşlardan itibaren yetiştirildiği ortamın etkisiyle artırılabilceğini belirtmiştir.

Literatür bulgularının yorumlanmasıyla ortaya çıkan sonuçlar ile araştırmada elde ettiğimiz sonuçlar paralellik göstermektedir. Buradan hareketle sivil toplum kuruluşlarının toplum yararına yaptıkları faaliyetlerin yanı sıra gençlerin kişisel ve sosyal gelişimlerine de gözle görülür katkılar sağladıklarını söylemek mümkündür.

Çalışmanın sonucundan elde ettiğimiz bulgular ışığında çeşitli önerilerde bulunulabilir:

- Çalışmaya katılan bireyler Samsun ilinde yaşayan gençlerle sınırlı kalmıştır. Daha geniş bir örneklem kullanılarak çalışmanın tekrarlanması literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.
- Çalışmaya katılan bireylerin kişisel ve sosyal sorumluluk düzeyleri kullanılan ölçekten aldıkları puanlarla sınırlı kalmıştır. Çalışma farklı bir ölçek kullanılarak tekrarlanabilir.
- Araştırmada bireylerin kişisel ve sosyal sorumluluk düzeylerine etki edebilecek farklı değişkenlerin etkisi göz ardı edilmiştir. Bu değişkenler göz önünde bulundurularak çalışma tekrarlanabilir.